

Samenvatting Pensioenakkoord 10 juni 2011

Op 10 juni jl. heeft het kabinet met de Stichting van de Arbeid een akkoord gesloten over de oudedagsvoorziening en ouderenparticipatie. In de kern gaat het akkoord over drie onderdelen:

- Aanpassing van de AOW en het Witteveenkader aan de stijgende levensverwachting;
- Aanpassing van het financieel toetsingskader voor de aanvullende pensioenen;
- Het bevorderen van duurzame inzetbaarheid.

1. Aanpassing van de AOW aan de stijgende levensverwachting

Met betrekking tot de aanpassing van de AOW zijn drie afspraken gemaakt.

- *De AOW-leeftijd wordt gekoppeld aan de levensverwachting*
De AOW-leeftijd wordt elke vijf jaar aangepast aan de toename van de levensverwachting. De gemiddelde levensverwachting op 65 jaar van 2000-2009 wordt hiervoor als referentieperiode gebruikt. Als gevolg hiervan zal de AOW-leeftijd in 2020 stijgen naar 66 jaar. Indien de levensverwachting wederom stijgt ten opzichte van de referentieperiode, dan zal ook weer de AOW-leeftijd stijgen. Een wijziging van de AOW-leeftijd wordt tien jaar van te voren aangekondigd en gebeurt om de vijf jaar. In 2015 zal dan moeten worden vastgesteld of de pensioenleeftijd per 2025 omhoog moet naar 67 jaar. Het ingediende wetsvoorstel met betrekking tot de verhoging van de pensioenleeftijd bevat alleen een stijging naar 66 jaar. Dit zal dus moeten worden aangepast. Deze aanpassingen zullen worden opgenomen in een nieuw wetsvoorstel.
- *Voortijdig opnemen van de AOW*
Het is mogelijk om tegen een kortingspercentage eerder met pensioen te gaan dan de gestelde AOW-leeftijd. Ook is het mogelijk om langer door te werken. Bij eerder stoppen met werken geldt een actuariële korting van 6,5%, bij langer doorwerken een actuariële opslag van 6,5%. Eerdere opname van de AOW is niet mogelijk indien de AOW plus het aanvullend pensioen nog recht geeft op bijstand gedurende de (vervroegde) pensioenperiode.
- *Verhoging van de AOW*
De AOW zal jaarlijks tot 2028, naast de gebruikelijke indexatie, extra worden verhoogd met 0,6% van het huidige AOW-niveau van een gehuwde. Daarnaast wordt er een inkomensafhankelijke ouderenkorting geïntroduceerd die gericht is op lage inkomens. Deze heffingskorting bedraagt 300 euro en wordt voor inkomens vanaf 18.000 euro geleidelijk afgebouwd met 5%. Door de verhoging van de AOW en de inkomensafhankelijke ouderenkorting zorgt het eerstepijlerpensioen voor een robuuster fundament voor de oudedagsvoorziening.

2. Aanpassing van het tweedepijlerpensioen en het Witteveen kader

Uitwerking pensioenakkoord inzake tweedepijlerpensioenen

De belangrijkste afspraken binnen het Pensioenakkoord voor de tweedepijlerpensioenen zijn de volgende:

- Sociale partners willen een toekomstbestendig stelsel dat beter bestand is tegen veranderingen in levensverwachting en ontwikkelingen op financiële markten, maar ook een betere indexatiekwaliteit heeft.
- De kenmerken zoals collectiviteit, solidariteit en verplichtstelling moeten worden behouden.
- Wel moet er een nieuwe balans komen tussen ambitie, zekerheid, solidariteit en kosten.
- Verdergaande premiestijging voor zowel werknemers als werkgevers moet worden voorkomen.
- Er moet worden voorkomen dat als gevolg van de toenemende levensverwachting de pensioenambitie sluipenderwijs en stilzwijgend wordt verhoogt.
- Pensioencontracten moeten schokbestendig worden gemaakt voor ontwikkelingen op de financiële markten (rente, inflatie, rendementen). Resultaatsafhankelijkheid werkt daarbij twee kanten op: zowel voor goede als voor slechte tijden.
- Pensioencontracten moeten zo veel mogelijk volledig en transparant zijn, zodat er geen kloof kan ontstaan tussen pensioenambitie en -verwachting enerzijds en de werkelijke pensioenuitkeringen anderzijds.

Deze uitgangspunten van het pensioenakkoord moeten worden vertaald in nieuwe pensioencontracten. Er moet vooraf consistentie bestaan tussen enerzijds de pensioenambitie in reële termen en anderzijds de financiering van deze ambitie door middel van pensioenpremies en prudent ingeschatte beleggingsrendementen. In de nieuwe contracten wordt uitgegaan van volledig voorwaardelijke aanspraken.

De belangrijkste onderdelen van het nieuwe pensioencontract zijn:

- *Het premieniveau waarvan uitgegaan moet worden conform de gemaakte afspraken in het Pensioenakkoord*
De zogeheten premiestabilisatie: premie aanpassingen maken geen onderdeel meer uit van het automatisme waarmee schokken in levensverwachting en op financiële markten worden opgevangen. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het nog steeds mogelijk blijft voor cao-partijen om binnen het decentrale integrale arbeidsvoorwaardenbeleid herschikkingen aan te brengen in de verhouding tussen de pensioen- en andere arbeidsvoorwaarden.
- *De gehanteerde rendementsparementen en de samenstelling van de beleggingsportefeuille van een fonds*
Het nieuwe pensioencontract moet expliciet aandacht besteden aan het beleggingsbeleid, omdat de mate van zekerheid niet langer wordt bepaald door garanties, maar zal worden geborgd door het samenhangende geheel van het risicoprofiel en de samenstelling van de beleggingsportefeuille en de wijze waarop de opbouw van reserves is ingericht. Aangezien in het nieuwe contract geen onvoorwaardelijke toezeggingen meer worden gedaan, vervalt de betekenis van de risicovrije rentevoet die in het huidige contract moet worden gehanteerd

als discontovoet voor de waardering van pensioenverplichtingen en daarmee het bepalen van de dekkinggraad. Het nieuwe contract kan maximaal werken met een discontovoet die overeenkomt met de verwachte gemiddelde lange termijn rendementen en de daarbij behorende risico's die collectief in de financiering van het pensioen worden genomen.

- *De franchise, het opbouwpercentage en de indexatie van opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenuitkeringen*

Sociale partners adviseren om uit te gaan van een franchise die wordt aangepast aan de loonontwikkeling. Op decentraal niveau worden per regeling ook afspraken gemaakt over de hoogte van het opbouwpercentage en de toeslagambitie. Deze worden vooraf geëxpliciteerd en gecommuniceerd.

- *Het aanpassingsmechanisme aan de ontwikkeling van de levensverwachting*

Voor de omgang van de stijgende levensverwachting dient in het nieuwe pensioencontract onderscheid te worden gemaakt tussen de nog op te bouwen aanspraken en de reeds opgebouwde aanspraken. Het aanpassingsmechanisme werkt los van de dekkinggraad, dus ook in tijden van een dekkinggraad die hoog genoeg is.

Het mechanisme voor de op te bouwen aanspraken bestaat uit drie componenten:

1) De pensioenrekenleeftijd blijft uniform afgestemd op (de stijging van) de AOW leeftijd. Gelijktijdig met het wettelijk vastleggen van de verhoging van de AOW-leeftijd in 2020 naar 66 jaar, stelt de Stichting van de Arbeid voor om op centraal niveau voor de nieuwe pensioenopbouw in de tweede pijler de pensioenrekenleeftijd per 1 januari 2012 alvast te verhogen naar 66 jaar. In het Witteveenkader zal de pensioenrichtleeftijd pas per 1 januari 2013 verhoogd worden naar 66 jaar. Bij de aankondiging en vastlegging in 2015 van de AOW-leeftijd voor 2025 wordt de pensioenrekenleeftijd in 2015 verhoogd naar de nieuwe AOW-leeftijd van waarschijnlijk 67 jaar.

2) Er vindt één maal in de vijf jaar een aanpassing aan de gewijzigde overlevingstafels plaats. Dit betekent een aanpassing van de berekening van de pensioenverplichtingen aan de nieuwe levensverwachting. Dit gebeurt voor het eerst per 1 januari 2015.

3) De premieutralisatieregule wordt toegepast. Dit betekent dat kostenstijgingen als gevolg van de twee hierboven genoemde punten leiden tot korting van het opbouwpercentage en/of de indexatie. Kostendalingen leiden juist tot verhogingen of kunnen worden gebruikt ten behoeve van een egalisereserve ter vergroting van de schokbestendigheid. Voor de reeds opgebouwde aanspraken geldt het volgende: als door aanpassing van de overlevingstafels de kosten voor de reeds opgebouwde pensioenaanspraken stijgen, wordt dit gecompenseerd door in maximaal 10 jaar deze kosten in te lopen door neerwaartse bijstelling van de indexatie. Dit gebeurt wederom ongeacht de hoogte van de dekkinggraad van het fonds.

- *Het aanpassingsmechanisme voor verwerking van dekkingstekorten respectievelijk -overschotten*

Financiële schokken leiden niet meer tot premieverhogingen of bijstortingsverplichtingen. In het nieuwe pensioencontract worden afspraken gemaakt over de wijze waarop het fonds omgaat met dekkingstekorten en dekkingoverschotten.

Dit kan op twee manieren worden weergegeven: met een reële dekkinggraad en

met een nominale dekkingsgraad.

Wanneer de reële dekkingsgraad minder dan 100% bedraagt, wordt gedurende maximaal tien jaar de indexatie van pensioenaanspraken en pensioenrechten met een uniform percentage gekort. Indien nodig kan het indexatiepercentage zelfs negatief zijn (korting van de aanspraken). Door middel van een reële indexatiestaffel kan de kans op negatieve aanpassingen worden verkleind. Zo'n staffel neemt harder af bij lage dekkingsgraden en neemt trager toe bij hoge dekkingsgraden.

Met betrekking tot een nominale dekkingsgraad geldt het volgende: bij een dekkingsgraad op het benodigde eigen vermogen kan volledig worden geïndexeerd. Onder dit niveau wordt een indexatiestaffel gehanteerd zodat in maximaal tien jaar het tekort is opgeheven. Wanneer de dekkingsgraad onder de 100% ligt, wordt de indexatiestaffel zo vastgesteld dat de nominale dekkingsgraad binnen maximaal vijf jaar weer 100% is.

Een extra instrument voor de verwerking van dekkingstekorten of dekkingoverschotten is de egalisatiereserve. Dit is een reserve die wordt aangehouden boven de 100% reële dekkingsgraad of een dekkingsgraad boven het benodigde vermogen. Het doel is om meer dan gemiddelde rendementen opzij te zetten voor tijden waarin minder dan gemiddelde rendementen worden behaald. De omvang (onder- en bovengrens) van de egalisatiereserve is onderwerp van de onderhandelingen op decentraal niveau. Vermogen dat uitgaat boven de egalisatiereserve kan gespreid over tien jaar toekomen aan de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden door extra indexaties. Het kan ook worden gebruikt ten behoeve van een wijziging van de beleggingsportefeuille om rendementsonzekerheid te verminderen.

De Stichting van de Arbeid beveelt aan dat het herstel naar een dekkingsgraad van 100% (door een korting op de indexatie) volledig wordt gedragen door de bestaande participanten van een fonds op het moment waarop de onderdekking is ontstaan. In aanvulling hierop adviseert de Stichting om de resulterende indexatie-aanpassing door te vertalen naar nieuwe toetreders. Daarmee wordt een beroep gedaan op de solidariteit van nieuwe toetreders die dan niet bijdragen aan het wegwerken van de onderdekking, maar wel aan het opbouwen van een egalisatiereserve.

Pensioencontracten en het financieel toetsingskader

Het akkoord bevat afspraken over een nieuwe vormgeving van de pensioencontracten. Hiervoor is een aanpassing vereist van de Pensioenwet en in het bijzonder van het financieel toetsingskader. Het huidige financieel toetsingskader zal voor de bestaande contracten worden verbeterd en voor de nieuwe contracten worden uitgebreid.

- Voor bestaande contracten dient er verbetering van het huidige financieel toetsingskader te komen, zodat de in de wet vastgelegde nominale zekerheidsmaatstaf van 97,5% ook daadwerkelijk kan worden waargemaakt. De voornaamste wijziging zal een aanscherping van de buffereisen betreffen. Dit kader is bedoeld voor pensioencontracten die identiek zijn aan de huidige contracten (met uitzondering van de pensioenleeftijd). Dit kader blijft ook voor de opbouw van nieuwe rechten een mogelijk alternatief.
- De uitbreiding van het financieel toetsingskader is bedoeld voor de nieuwe contracten die uitgaan van volledig voorwaardelijke aanspraken waarin de ontwikkelingen in de levensverwachting en de ontwikkelingen op de financiële

markten kunnen worden verwerkt. Bij volledig voorwaardelijke aanspraken wordt het nieuwe, uitgebreide toetsingskader niet meer uitgegaan van een zekerheidsmaatstaf ter bepaling van de omvang van de buffers.

Tweedepijlerpensioen en het Witteveenkader

In de uitwerking van het Pensioenakkoord is aangegeven hoe wordt omgegaan met de stijging in de levensverwachting. In lijn hiermee zal het kabinet in het Witteveenkader de pensioenrichtleeftijd koppelen aan de levensverwachting die daardoor stijgt naar 66 jaar in 2013 en naar 67 jaar in 2015. Ook blijft een directe koppeling tussen de franchise en de verhoging van het AOW-pensioen. De opbouwpercentages blijven gelijk. De aanpassingen in het Witteveenkader worden doorgevoerd per 1 januari 2013. In het al ingediende Wetsvoorstel wordt uitgegaan van een pensioenrichtleeftijd van 66 jaar per 2013 en een verlaging van de opbouwpercentages. Dit zal dus nog moeten worden aangepast; deze aanpassingen zullen worden opgenomen in een nieuw wetsvoorstel.

De wens van sociale partners is dat het fiscale kader voldoende ruimte biedt voor de inpassing van het nieuwe pensioencontract. De nieuwe contracten kenmerken zich onder andere door afhankelijkheid van de ontwikkeling van rendementen en levensverwachting en de mogelijkheid dat financiële meevallers behouden blijven voor het collectief. Het kabinet zal de komende periode onderzoeken hoe een passend Witteveenkader dat hieraan tegemoet komt, kan worden gerealiseerd. Hierover zal overleg worden gevoerd met sociale partners.

3. Duurzame inzetbaarheid

In cao's gaan werkgeversorganisaties en vakbonden op decentraal niveau afspraken maken over hoe mensen langer kunnen doorwerken. Maatregelen die zijn gericht op inzetbaarheid, scholing, arbeidsomstandigheden, mobiliteit, werkhervatting en productiviteit moeten ervoor zorgen dat alle werknemers bewuster de regie kunnen nemen over hun loopbaan en duurzame inzetbaarheid. Op centraal niveau is hiervoor door sociale partners reeds een voorgenomen aanpak opgesteld. Daarnaast dienen overheidsinstrumenten bij te dragen aan het langer doorwerken en een vergroting van de mobiliteit van werknemers. Een onderdeel hiervan is de introductie van de mobiliteitsbonus. Dit is een bedrag dat werkgevers krijgen als ze oudere werknemers aannemen. Ook zal onderzocht worden hoe bestaande middelen effectiever ingezet kunnen worden. Het kabinet en sociale partners zullen zich ook inzetten voor het wegwerken van onterechte beelden over oudere werknemers.

Vervolg

Het akkoord dat is gesloten op 10 juni 2011 is een ontwerpakkoord. Of er een definitief akkoord komt, hangt af van de achterbannen van de vakcentrales. Daarbij is met name het referendum dat de FNV gaat houden van belang. FNV Bondgenoten geeft een negatief stemadvies af naar de achterban over het pensioenakkoord.

Het kabinet heeft gezegd met de grootst mogelijke zorgvuldigheid om te willen gaan met de reeds bestaande pensioenrechten. SZW zal derhalve samen met sociale partners een aantal onderzoeken verrichten, voordat er een definitieve invulling kan worden gegeven aan de nieuwe pensioencontracten. Er zal worden onderzocht wat de mogelijkheid is tot invaren van de oude rechten in de nieuwe pensioencontracten op collectief niveau. Indien dit niet mogelijk is, zal de mogelijkheid worden onderzocht tot

invaren van de oude rechten op individueel niveau. Ook zal er worden gekeken naar de mogelijkheid dat er onder de nieuwe pensioencontracten geen sprake meer is van buffers, gezien in het licht van de (herziening van de) Europese IORP-richtlijn. Deze onderzoeken zullen naar verwachting pas begin 2012 zijn afgerond. Parallel aan deze onderzoeken zal het kabinet het financieel toetsingskader nader uitwerken. De inzet is om zo spoedig mogelijk te komen tot helderheid voor pensioenfondsen. Gestreefd wordt naar invoering van het wettelijk kader per 1 januari 2013. Indien dit niet haalbaar blijkt, is invoering van het wettelijk kader per 1 januari 2014 aan de orde.

Gezien de onzekerheid over de daadwerkelijke implementatie van het gesloten pensioenakkoord is het van belang dat er op korte termijn helderheid komt over een aantal zaken. Er komt in elk geval een bijgesteld FTK. De Pensioenfederatie zal in een brief aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid vragen om helderheid te geven op een aantal zaken. Hierbij zal onder andere aandacht worden gevraagd voor (de demping van) de kostendekkende premie en de te hanteren parameters per 1 januari 2012.